گزارش

سخنگوی دولت:

دست به ماشه مذاکره خواهیم کرد

سخنگوی دولت تأکید کرد: اعزام تیم دیپلماسی ایران به ریاست آقای قالیباف نشان از عزم ایران برای گفت‌وگو دارد، اما همان‌طورکه رئیس‌جمهور اشاره کردند، به‌صورت دست به ماشه مذاکره خواهیم کرد.

فاطمه مهاجرانی، سخنگوی دولت، در گفت‌وگویی تلویزیونی بیان کرد: ۴۲ روز از آغاز جنگ تحمیلی سوم علیه کشور عزیز ما ایران می‌گذرد. ما در روز پنجشنبه شاهد برگزاری مراسم چهلمین روز شهادت رهبر عزیزمان بودیم که به‌صورت بسیار پرشور با حضور آحاد مردم در سراسر کشور برگزار شد. مردم نشان دادند چگونه با شور و شعور رهبر شهید خود را بدرقه کردند.

وی در ادامه اظهار کرد: رهبر عزیز ما و همه ارکان نظام برای افزایش شعور سیاسی جامعه زحمت کشیدند. در این میان شاهد بودیم که دشمن علاوه بر اینکه سران نظامی ما را مورد هدف قرار داد، سران دیپلماسی ما را نیز مورد هدف قرار داد. شهادت علی لاریجانی و کمال خرازی هم نشان داد که دشمن هر دو بال عزت ایران را هدف گرفته بود.

سخنگوی دولت در ادامه تصریح کرد: با حضور حماسی مردم در طول ۴۲ شب گذشته، دشمن به اهداف خود نرسید و در نهایت پیروزی نصیب ملت عظیم ما شد. این پیروزی نزد ملتی است که در سخت‌ترین شرایط ایستادگی کرد و با منطق و عزت حقوق حقه خود را پیگیری کرد.

وی در ادامه با بیان اینکه جمهوری اسلامی ایران از حقوق خود عقب‌نشینی نخواهد کرد و کوتاه نخواهد آمد افزود: اعزام تیم دیپلماسی ایران به ریاست آقای قالیباف نشان از عزم ایران برای گفت‌وگو دارد، ولی همان‌طورکه رئیس‌جمهور اشاره کردند به صورت دست‌به‌ماشه مذاکره خواهیم کرد. در حالی که اهل گفت‌وگو هستیم اما به طرف مقابل اعتماد نداریم.

وی در ادامه بیان کرد: امیدواریم در سایه راهنمایی‌های مقام معظم رهبری تیم دیپلماسی ایران در این مذاکرات موفق شود. تیم مذاکره‌کننده ما به همراه کوله‌پشتی و عکس‌های کودکان میناب ما عازم پاکستان شد؛ در حالی که این حرکت نشان از این داشت که ما با این کوله‌بار عازم گفت‌وگو می‌شویم و می‌دانیم چه زخمی بر دل ملت نشسته است.

وی در ادامه با بیان اینکه ما ملتی عقلانی هستیم افزود: در سایه رهنمودهای مقام معظم رهبری، مسیر دیپلماسی دنبال می‌شود اما دولت در این مدت اقداماتی داشت و هیئت دولت در راستای تقویت تاب‌آوری اقتصادی و حمایت از واحدهای دولتی مجموعه‌ای از اقدامات را در دستور کار قرار داد؛ از جمله تسهیلات بانکی، مشوق‌های مالیاتی و اختیارات ویژه ارزی که نیاز بود. به همین جهت سود تسهیلات ۲۳ درصدی که تعیین شده در صورت حفظ یا افزایش سطح اشتغال بنگاه‌ها مشمول پنج درصد یارانه سود و کاهش نرخ خواهد شد و در مقابل واحدهایی که این سطح اشتغال را حفظ نکنند، ملزم به بازپرداخت ۳۵ درصدی خواهند بود.

سخنگوی دولت در ادامه تأکید کرد: در این جلسه اختیارات ویژه‌ای به بانک مرکزی برای مدیریت بازارهای طلا، اسکناس و نظام‌های پرداخت به‌صورت ترک تشریفات داده شد. همچنین تسهیل رفع مسدودی حساب چک‌های برگشتی برای کارسازی ارقام چک تا پایان شهریور ۱۴۰۵ و معافیت‌های مالیاتی سود ناشی از تسعیر ارز صندوق توسعه ملی از دیگر بندهای این بسته حمایتی بود. وی در ادامه بیان کرد: دولت با هدف رفاه حال مسافران در مناطق آزاد جنوبی ترخیص کالاهای خوراکی و بهداشتی را در این مناطق بدون محدودیت منشأ ارز مجاز اعلام کرد تا روند تأمین کالاهای اساسی بدون مشکل انجام شود. وی در ادامه خاطرنشان کرد: وزارت اقتصاد هم مهلت تسلیم اظهارنامه‌های مالیاتی موضوع قانون مالیات‌های مستقیم را تا ۳۱ اردیبهشت تمدید کردند. وزارت راه و شهرسازی نیز جلسات پایش فرایند اسکان و بازسازی مسکن را دنبال کردند که مورد تأمین تسهیلات ودیعه موقت و بازسازی و تعمیر ساختمان‌های آسیب‌دیده و اسکان موقت کارهایی را انجام دادند. از همکاران خود در وزارتخانه به‌خاطر سرعت آنان در بازسازی پل‌هایی که مورد هدف قرار گرفته است و بازگرداندن خدمات ریلی تشکر می‌کنیم. با زحمات عزیزان شاهد برگرداندن حرکت قطارها به حالت عادی هستیم.

وی در ادامه بیان کرد: وزارت کشور هم اعلام کرد که هرکدام از استانداری‌ها اختیاراتی دارند. استانداری تهران نیز اعلام کرد که از امروز حضور کارمندان ۵۰ درصد به صورت حضوری است. طبیعتا افرادی که در اولویت دورکاری هستند افراد معلول، بانوان به‌خصوص بانوان باردار، دارای فرزند معلول یا کمتر از شش سال هستند. همین‌طور فعالیت مدارس تا پایان فروردین به‌صورت غیرحضوری است. دانشگاه‌ها هم در استان تهران تا اطلاع ثانوی به‌صورت مجازی است.

وی افزود: سازمان حفاظت از محیط زیست هم اعلام کرد که با توجه به آسیب‌هایی که به محیط زیست کشور وارد شده تشدید نظارت‌های محیط‌زیستی را داشته است. از جمله آسیب به خاک و نخاله‌های زیادی که ایجاد شده است. همین‌طور پایش مستمر صنایع و مدیریت پسماندهای خطرناک را داشته است. جای هیچ‌گونه نگرانی در هیچ کدام از این حوزه‌ها وجود ندارد.

وی در ادامه تأکید کرد: وزیر کشور به‌منظور ارتقای ایمنی شهرها دستور خرید ۳۰۰ خودروی آتش‌نشانی ۵/۸ تن را صادر کردند که باتوجه به شرایط کشور یکی از الزامات است. در راستای ترمیم سریع زیرساخت‌های آسیب‌دیده مثل آب، برق، گاز، جاده جا دارد از همه زحمتکشان در صنعت آب و برق و صنعت نفت و صنعت ریلی و جاده‌ای تشکر کنیم. سخنگوی دولت در ادامه ضمن قدردانی از زحمات نیروهای مسلح کشور افزود: از نیروهای نظامی که در این مدت گل کاشتند که عزت ایرانی و غرور ایرانی را به ما دوباره بازگرداندند تشکر می‌کنیم. واقعا نشان دادند که ایران دارای یک تمدن چندهزارساله است. جا دارد از همه این عزیزان تشکر کنیم. از حضور سریع نیروهای امدادی برای خدمت‌رسانی به مردم قدردانی می‌کنیم. او در ادامه با بیان اینکه پایداری خدمات عمومی در کشور نشان داد که کارکنان دولت تعهد کافی برای خدمت‌رسانی به مردم دارند گفت: از خدمات سایر قوا به‌خصوص از قوه قضائیه تشکر می‌کنیم که خدمت‌رسانی به مردم را مختل نکردند.

وی در ادامه با تأکید بر اینکه این پیروزی نشان از این دارد که همه مردم ایران ذیل رهبری مقام معظم رهبری در کنار هم ایستاده‌اند گفت: قوای دیپلماسی ما، قوای نظامی ما و دیپلماسی نرم و عمومی ما که حضور مردم است در کنار هم این پیروزی را رقم زد. حضور هنرمندان، فرهیختگان، دانشگاهیان و عموم مردم بیش از ۴۲ شب در خیابان نشان داد که همه ما پای کار ایران ایستاده‌ایم.

«شرق» راوی مذاکراتی بی‌سابقه در پاکستان؛ ورود گفت‌وگوها به فاز کمیته‌های تخصصی

ایران و آمریکا تاریخ را دوباره می‌نویسند؟

عبدالرحمن فتح‌الهی: اکنون در یکی از بی‌سابقه‌ترین مقاطع تاریخ سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران پس از انقلاب قرار داریم؛ مقطعی که با مذاکرات اسلام‌آباد گره خورده و از نظر سطح هیئت‌های مذاکره‌کننده، ترکیب چندلایه و گستره موضوعات مورد بحث، نمی‌توان در ۴۸ سال گذشته نمونه‌ای هم‌تراز برای آن یافت. گفت‌وگوهای ایران و آمریکا که از ساعت ۱۶ روز شنبه (۲۲ فروردین ۱۴۰۵) به وقت تهران و به میزبانی پاکستان آغاز شده، نه‌تنها در امتداد شرایط پس از یک جنگ ۴۰روزه و آتش‌بس شکننده قابل تحلیل است، بلکه به اعتبار وزن و تنوع بازیگران حاضر در آن، در شمار مهم‌ترین تحولات سیاسی-امنیتی دهه‌های اخیر قرار می‌گیرد.

حضور هم‌زمان عالی‌ترین مقامات حوزه‌های سیاسی، امنیتی، نظامی، اقتصادی، حقوقی و دیپلماتیک در دو سوی این گفت‌وگوها، به‌روشنی بیانگر آن است که دستورکار مذاکرات فراتر از یک موضوع محدود یا مقطعی است. آنچه در اسلام‌آباد در جریان است، بیش از آنکه یک گفت‌وگوی معمول دیپلماتیک باشد، به‌مثابه مواجهه‌ای چندوجهی با مجموعه‌ای از مسائل راهبردی تلقی می‌شود که می‌تواند بر معادلات کلان منطقه‌ای و بین‌المللی اثرگذار باشد. در سوی ایران، ترکیبی از تصمیم‌گیران کلیدی و مدیران ارشد حوزه‌های مختلف حضور دارند که نشان‌دهنده اختیارات گسترده و نگاه یکپارچه به مذاکرات است. در سوی مقابل نیز، آمریکا با اعزام هیئتی گسترده و چندلایه، پیام روشنی درباره اهمیت این گفت‌وگوها مخابره کرده است. این در حالی است که مذاکرات در شرایطی آغاز شده که هنوز ابهامات مهمی درباره ماهیت آن، مستقیم یا غیرمستقیم بودن و همچنین دستورکار دقیق آن وجود دارد. تا اینجای کار به نظر می‌رسد که اولین روز و اولین دور مذاکرات در اسلام‌آباد مثبت ارزیابی می‌شود و بیشتر هم در قالب ارزیابی طرفین از جدیت و اراده همدیگر برای حصول توافق حکایت داشت.

مذاکرات میان ایران و آمریکا را که از عصر دیروز شنبه شروع شده، نمی‌توان جدا از زمینه شکل‌گیری آن تحلیل کرد. این گفت‌وگوها در شرایطی پی گرفته می‌شود که منطقه به‌تازگی یک دوره پرتنش و بی‌سابقه از جنگ تحمیلی دوم آمریکا و اسرائیل علیه ایران را پشت سر گذاشته است؛ دوره‌ای که ابعاد مختلف نظامی، امنیتی و روانی را در بر گرفت. در چنین فضایی، پذیرش آتش‌بس دوهفته‌ای از سوی طرفین، اقدامی صرفا تاکتیکی یا مقطعی تلقی نمی‌شود، بلکه بخشی از یک راهبرد کلان برای انتقال صحنه تقابل از میدان نظامی به عرصه دیپلماسی است. از منظر تحلیل راهبردی، این تغییر فاز به معنای پایان تقابل نیست، بلکه به‌نوعی بازتعریف آن است. به عبارت دیگر، دیپلماسی در این برهه، ادامه همان تقابل، اما با ابزارها و قواعدی متفاوت محسوب می‌شود. اظهارات رسمی مقامات نیز بر همین نکته تأکید دارد؛ جایی که از «مبارزه نفس‌گیر در عرصه دیپلماسی» سخن گفته و بر تداوم هوشیاری در کنار آمادگی نظامی تأکید می‌شود.

آغاز مذاکرات در اسلام‌آباد؛ از دیدارهای مقدماتی تا شروع رسمی گفت‌وگوها

براساس گزارش خبرگزاری صداوسیما، هیئت مذاکره‌کننده ایران بامداد شنبه به ریاست محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، وارد اسلام‌آباد شد و از سوی مقامات عالی‌رتبه پاکستان ازجمله اسحاق دار، وزیر امور خارجه و معاون نخست‌وزیر، و ژنرال عاصم منیر، فرمانده ارتش این کشور، مورد استقبال قرار گرفت. اسماعیل بقائی، سخنگوی وزارت امور خارجه، اعلام کرد که «از بدو ورود هیئت ایرانی، رایزنی‌ها آغاز شده» و دیدارهایی با مقامات پاکستانی ازجمله شهباز شریف، نخست‌وزیر پاکستان، برگزار شده است. او تأکید کرد که در این دیدارها، مواضع ایران «به صورت صریح و بدون ابهام» منتقل شده است. در همین حال، خبرگزاری رویترز گزارش داد که هیئت آمریکایی شامل جی‌دی ونس، معاون رئیس‌جمهور، استیو ویتکاف و جرد کوشنر به همراه چند تیم تخصصی در چند نوبت وارد اسلام‌آباد شده‌اند. تسنیم خبر داد که برخلاف برخی گمانه‌ها برد کوپر، فرمانده سنتکام، در هیئت آمریکایی مذاکره‌کننده حضور ندارد. همچنین شبکه سی‌ان‌ان به نقل از یک مقام پاکستانی اعلام کرد که ونس نقش محوری در آغاز این مذاکرات ایفا کرده است. با وجود برخی گزارش‌های اولیه درباره آغاز زودهنگام مذاکرات، خبرگزاری تسنیم اعلام کرد که گفت‌وگوهای اصلی به بعدازظهر شنبه موکول و در نهایت این مذاکرات از حدود ساعت ۱۶ به وقت تهران آغاز شد.

عصر شنبه، محمد گلزاری، دبیر شورای اطلاع‌رسانی دولت و از فعالان رسانه‌ای حاضر در تیم مذاکره‌کننده ایران در اسلام‌آباد، اعلام کرد که با پیش‌رفت شرایط و تماس‌های مداوم با سفیر ایران در لبنان برای راستی‌آزمایی توقف حملات به بیروت و نیز فراهم‌شدن زمینه آزادسازی دارایی‌های بلوکه‌شده کشور، در نهایت مذاکرات سه‌جانبه میان ایران، آمریکا و پاکستان آغاز شد. این در حالی است که پیش از شروع رسمی گفت‌وگوها، ابهامات متعددی درباره ماهیت مذاکرات وجود داشت؛ به‌گونه‌ای که پایگاه خبری آکسیوس از نبود نشانه‌ای از مذاکرات مستقیم سخن گفته بود، در حالی که الجزیره به نقل از منابع پاکستانی احتمال گفت‌وگوی مستقیم را مطرح کرده و دفتر نخست‌وزیری پاکستان نیز از برگزاری دیدارهای جداگانه با طرفین خبر داده بود. با این حال، کاخ سفید در ادامه تأیید کرد که مذاکرات مستقیم میان هیئت‌ها در جریان است.

با آغاز رسمی گفت‌وگوها در عصر و شامگاه شنبه، روند مذاکرات به‌صورت سه‌جانبه و مستقیم میان هیئت‌های ایران و آمریکا با میانجی‌گری فعال پاکستان پیگیری شد. صداوسیما از برگزاری یک نشست نسبتا طولانی میان دو طرف خبر داد که در آن محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، سیدعباس عراقچی، وزیر امورخارجه و علی باقری‌کنی از طرف ایران حضور داشتند. هم‌زمان، رویترز به نقل از یک منبع پاکستانی گزارش داد که این مذاکرات با حضور جی‌دی ونس، معاون رئیس‌جمهور آمریکا، استیو ویتکاف، جرد کوشنر و فرمانده ارتش پاکستان برگزار شده است. با پیش‌رفت مذاکرات، گفت‌وگوها از سطح کلیات عبور کرده و به بررسی جزئیات و موضوعات فنی کشیده شد؛ به‌طوری‌که به گزارش تسنیم، مذاکرات پس از رایزنی‌های اولیه وارد مباحث تخصصی شد و کارشناسان دو طرف بررسی جزئیات را آغاز کردند.

در ادامه این روند، هیئت‌های کارشناسی نیز به محل اصلی مذاکرات ملحق شدند. صداوسیما اعلام کرد که تیم‌های تخصصی در حوزه‌های مختلف به اتاق گفت‌وگوها اعزام شده‌اند و مذاکرات وارد فاز کارشناسی شده است. هم‌زمان، سی‌ان‌ان گزارش داد که مذاکرات به «مرحله کارشناسی» رسیده و کمیته‌های تخصصی در حوزه‌های اقتصادی، نظامی، حقوقی و هسته‌ای در حال رایزنی برای نهایی‌سازی جزئیات فنی هستند. این مرحله نشان‌دهنده عبور مذاکرات از سطح سیاسی به سطوح عملیاتی و تصمیم‌سازی است. بر اساس گزارش شامگاه شنبه الجزیره، مرحله نخست مذاکرات حضوری به پایان رسید و طرفین وارد فاز تبادل متون کتبی شدند. منابع نزدیک به میانجی‌گری اعلام کردند که این تبادل متون با هدف تثبیت توافقات اولیه و حصول درک مشترک از مفاد مورد بحث انجام می‌شود. محمد گلزاری نیز تأیید کرده که تیم‌های کارشناسی در حال تبادل متن هستند و توافق شده است که مذاکرات در مرحله بعدی ادامه یابد؛ مرحله‌ای که احتمال برگزاری آن در شامگاه شنبه یا صبح یکشنبه مطرح شده است.

گزارش‌ها همچنین حاکی از آن است که مذاکرات در سه مرحله پیش رفته است؛ ابتدا گفت‌وگوهای حضوری در سطح عالی، سپس ورود به فاز تبادل پیام‌ها و متون کتبی، و در نهایت ارجاع موضوعات به کمیته‌های تخصصی برای بررسی‌های دقیق‌تر. صداوسیما نیز طی گزارشی این موضوع را تأیید کرد و از برگزاری دو دور گفت‌وگو میان هیئت‌ها خبر داده و اعلام کرده که دور سوم مذاکرات نیز در دستور کار قرار دارد. با وجود این پیشرفت‌ها، هنوز نتیجه نهایی مذاکرات مشخص نیست. خبرگزاری فارس به نقل از یک منبع در تیم مذاکره‌کننده اعلام کرده که ادامه حضور هیئت ایرانی در اسلام‌آباد به میزان پیشرفت مذاکرات بستگی دارد و برنامه اولیه بازگشت در شامگاه شنبه بوده است. در همین حال، تسنیم گزارش داده که با وجود پیشرفت تا مرحله تبادل متن، برخی اختلافات، از جمله در موضوعاتی مانند تنگه هرمز و همچنین زیاده‌خواهی‌های طرف آمریکایی مانع از حصول توافق نهایی شده است. العربی الجدید هم در همین راستا و به نقل از منبع ایرانی نوشت: اگر هیئت آمریکایی بر رویکرد فعلی خود ادامه دهد، نمی‌توان به توافق چارچوبی دست یافت. همچنین تا لحظه تنظیم این گزارش، هیچ خبر رسمی مبنی بر تداوم مذاکرات در روز یکشنبه یا پایان دور نخست گفت‌وگوها در شامگاه شنبه و بازگشت هیئت های مذاکره کننده دو طرف منتشر نشده است.

ترکیب هیئت ایرانی نشان‌دهنده ساختاری چندبخشی و جامع است. براساس گزارش خبرگزاری تسنیم، این هیئت حدود ۷۰ تا ۸۵ نفر عضو دارد و شامل مقامات ارشد و تیم‌های کارشناسی در حوزه‌های مختلف است. در رأس این هیئت، محمدباقر قالیباف، رئیس مجلس شورای اسلامی، قرار دارد. در کنار او، عباس عراقچی، وزیر امور خارجه، مسئول پیگیری مسائل سیاسی و دیپلماتیک است. علی‌اکبر احمدیان، عضو شورای‌عالی امنیت ملی، مسئولیت کمیته نظامی را برعهده دارد و عبدالناصر همتی، رئیس کل بانک مرکزی، هدایت تیم اقتصادی را برعهده گرفته است. همچنین کاظم غریب‌آبادی، معاون وزیر امور خارجه، مسئولیت بخش حقوقی را برعهده دارد. البته فارس نوشت که «مذاکرات در سه کمیته سیاسی، اقتصادی و حقوقی در حال برگزاری است. ضمنا همتی، رئیس بانک مرکزی و خطیب‌زاده، معاون وزیر خارجه، مسئول کمیته‌های اقتصادی و حقوقی هستند». شایان ذکر است که حضور چهره‌هایی مانند علی باقری‌کنی (معاون شورای‌عالی امنیت ملی)، مجید تخت‌روانچی (معاون وزیر خارجه) و اسماعیل بقائی (سخنگوی وزارت خارجه) نیز نشان‌دهنده گستردگی تیم مذاکره‌کننده است. از این منظر و با توجه به حضور هم‌زمان مقامات ارشد سیاسی، دیپلماتیک، اقتصادی، امنیتی و نظامی باید اذعان کرد که مذاکرات اسلام‌آباد از سطح یک گفت‌وگوی معمول فراتر رفته و به یک فرایند تصمیم‌سازی کلان تبدیل شده است.

در سوی مقابل، خبرگزاری رویترز گزارش داده که هیئت آمریکایی با ترکیبی حدود ۳۰۰ نفره و در قالب چند تیم وارد پاکستان شده است. چنین ساختاری از هر دو طرف نشان می‌دهد که مذاکرات در قالب چند کمیته تخصصی در حال پیگیری است. به گزارش صداوسیما، کمیته‌های اقتصادی، نظامی و حقوقی به طور جداگانه فعالیت می‌کنند. نکته مهم دیگر، گزارش نیویورک‌تایمز است که به نقل از سه مقام ارشد ایرانی اعلام کرده تیم مذاکره‌کننده ایران «اختیارات کامل برای تصمیم‌گیری» دارد و نیازی به مشورت با تهران ندارد. این موضوع نشان‌دهنده سطح بالای اهمیت و حساسیت مذاکرات است. چنین مدلی می‌تواند به تسریع روند مذاکرات کمک کند، درعین‌حال پیچیدگی آن را نیز افزایش می‌دهد. در همین زمینه ولی نصر، مشاور سابق اوباما، طی گفت‌وگویی با نیویورک‌تایمز این اعتقاد را دارد که «تعداد و ترکیب هیئت ایرانی نشان می‌دهد آنها برای سنگ‌اندازی در مذاکرات نیامده‌اند، بلکه با اختیار کامل و جدیت حاضرند تا با ایالات متحده به توافق برسند». به باور نصر، «چنین هیئت بزرگی از کارشناسان فقط در صورتی اعزام می‌شود که مذاکرات در مراحل پایانی توافق باشد، نه برای آزمایش اولیه فضا. ممکن است تهران و واشنگتن در مذاکرات، فراتر از آنچه علنا مشخص است، از طریق کانال‌های پشت‌پرده با میانجی‌گری پاکستان در هفته‌های اخیر پیشرفت کرده باشند».

محورهای مورد بحث؛ از آتش‌بس تا دارایی‌های بلوکه‌شده

بر اساس گزارش‌های منتشرشده، یکی از محورهای اصلی مذاکرات، تثبیت آتش‌بس و اجرای کامل آن در همه جبهه‌ها، به‌ویژه لبنان است. عباس عراقچی، وزیر امور خارجه، تأکید کرده پذیرش آتش‌بس از سوی ایران «اقدامی مسئولانه» بوده و باید از سوی همه طرف‌ها مورد توجه قرار گیرد. در همین راستا، اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت خارجه، اعلام کرده ایران اجرای کامل آتش‌بس در لبنان را بخشی از توافق می‌داند و این موضوع از طریق میانجی پاکستانی پیگیری می‌شود. این موضوع نشان می‌دهد مذاکرات صرفا درباره آینده نیست، بلکه درباره مدیریت وضعیت جاری نیز هست.

محور دیگر، موضوع دارایی‌های بلوکه‌شده ایران است. خبرگزاری رویترز به نقل از یک مقام بلندپایه ایرانی گزارش داده آمریکا با آزادسازی بخشی از این دارایی‌ها موافقت کرده است. با این حال، شبکه سی‌بی‌اس به نقل از یک مقام آمریکایی این موضوع را رد و اعلام کرده: «هیچ توافقی در این زمینه صورت نگرفته است». در همین حال خبرگزاری تسنیم نیز به نقل از یک منبع آگاه ایرانی اعلام کرده طرف آمریکایی آمادگی خود را برای رایزنی در حوزه مالی اعلام کرده، اما ایران به دنبال اطمینان از «جدیت آمریکا» در این زمینه است. همچنین موضوع تنگه هرمز به عنوان یکی از محورهای مهم مطرح شده است. بر اساس گزارش رویترز، یک مقام ایرانی اعلام کرده آزادسازی دارایی‌ها با «تضمین عبور امن از تنگه هرمز» مرتبط است. البته عصر دیروز شنبه صداوسیما هم اعلام کرد آمریکا با آزادسازی دارایی‌های مسدودشده ایران و آتش‌بس در لبنان موافقت کرده است. در کنار این مسائل، موضوع برنامه هسته‌ای ایران نیز از سوی مقامات آمریکایی مطرح شده است. شبکه سی‌ان‌ان به نقل از دونالد ترامپ گزارش داده: «مهم‌ترین موضوع برای آمریکا، جلوگیری از دستیابی ایران به سلاح هسته‌ای است».

در میانه مذاکرات هم خبرگزاری فارس به نقل از سخنگوی وزارت امور خارجه اعلام کرد «مواردی از احتمال نقض آتش‌بس» وجود داشته که با واکنش سریع دیپلماتیک و هشدار قاطع نیروهای مسلح خنثی شده است. بر اساس بررسی‌های این خبرگزاری، یکی از این موارد مربوط به حرکت یک ناوشکن آمریکایی از بندر فجیره به سمت تنگه هرمز بوده است. طبق این گزارش، نیروهای مسلح ایران ضمن رصد دقیق این تحرک، موضوع را به هیئت مذاکره‌کننده در پاکستان منتقل کردند و این هیئت نیز از طریق میانجی پاکستانی پیام هشدار را به طرف آمریکایی رساند. هم‌زمان، هشدار مستقیم به ناوشکن داده شد که در صورت ادامه مسیر به سمت تنگه هرمز، ظرف ۳۰ دقیقه هدف قرار خواهد گرفت و این اقدام می‌تواند روند مذاکرات را تحت تأثیر قرار دهد.

در نهایت، به گفته فارس، این واکنش هماهنگ و قاطع موجب توقف حرکت ناوشکن شد؛ اقدامی که از سوی میانجی پاکستانی نیز به عنوان نشانه‌ای از هماهنگی مؤثر میان میدان و دیپلماسی مورد توجه قرار گرفته است. البته آکسیوس به نقل از یک مقام آمریکایی مدعی شد کشتی‌های نیروی دریایی آمریکا شنبه از تنگه هرمز عبور کردند.

پیوندخوردن موضوعاتی مانند آزادسازی دارایی‌های بلوکه‌شده با مسائل امنیتی نظیر تضمین عبور امن از تنگه هرمز، برنامه هسته‌ای و دیگر مباحث بیانگر آن است که مذاکرات جاری می‌تواند در قالب یک «بسته جامع» تعریف شود که در آن مسائل اقتصادی، امنیتی و ژئوپلیتیکی به‌صورت هم‌زمان مورد بررسی قرار می‌گیرند. لذا باید گفت مذاکرات کنونی نه یک نقطه آغاز، بلکه ادامه یک روند پیچیده است که از میدان جنگ آغاز شده و اکنون به میز مذاکره رسیده است. همین پیوستگی میان میدان و دیپلماسی، اهمیت و حساسیت این گفت‌وگوها را دوچندان کرده است.

ابهام در کنار تحرک دیپلماتیک

پیرو آنچه گفته شد، فضای مذاکرات اسلام‌آباد ترکیبی از تحرکات جدی دیپلماتیک و ابهام است. از یک سو، گزارش‌ها از برگزاری دیدارهای متعدد و تداوم رایزنی‌ها حکایت دارد و از سوی دیگر، نبود اطلاعات شفاف درباره جزئیات مذاکرات، تصویر روشنی ارائه نمی‌دهد. اسماعیل بقایی، سخنگوی وزارت امور خارجه، این وضعیت را «یک مبارزه نفس‌گیر در عرصه دیپلماسی» توصیف و تأکید کرده تیم ایرانی با تمام ظرفیت در حال پیگیری منافع کشور است. در همین حال، خبرگزاری فارس گزارش داده اگر پیش‌شرط‌های ایران تأمین نمی‌شد، ممکن بود مذاکرات اساسا آغاز نشود. این موضوع مؤید و مبین رویکرد محتاطانه ایران در این گفت‌وگوهاست.

در سوی مقابل، سی‌ان‌ان به نقل از یک مقام پاکستانی اعلام کرده جی‌دی ونس، معاون رئیس‌جمهور آمریکا، نقش مهمی در پیشبرد مسیر دیپلماتیک ایفا کرده است. با این حال، شبکه سی‌بی‌اس گزارش داده حتی پس از ورود هیئت آمریکایی، مذاکرات برای چند ساعت آغاز نشده بود؛ موضوعی که نشان‌دهنده پیچیدگی هماهنگی‌ها و اختلاف‌نظرهاست. درباره مدت مذاکرات نیز اختلاف‌نظر وجود دارد. الجزیره به نقل از یک منبع پاکستانی اعلام کرده در صورت غیرمستقیم‌بودن مذاکرات، این گفت‌وگوها ممکن است یک‌روزه باشد، در حالی که برخی گزارش‌های دیگر از احتمال ادامه آن تا چند هفته خبر می‌دهند. در مجموع، مذاکرات اسلام‌آباد در مرحله‌ای حساس و تعیین‌کننده قرار دارد؛ مرحله‌ای که در آن ارزیابی متقابل طرفین و سنجش میزان پایبندی به تعهدات، نقش کلیدی در تعیین مسیر آینده خواهد داشت.

سناریوهای پیش‌رو؛ توافق محدود یا بازتعریف نظم منطقه‌ای؟

با توجه به شرایط فعلی، می‌توان چند سناریوی اصلی برای آینده مذاکرات اسلام‌آباد ترسیم کرد. نخستین سناریو، دستیابی به یک توافق محدود و موقت است؛ توافقی که ممکن است بر موضوعاتی مانند تثبیت آتش‌بس، برخی اقدامات اقتصادی و کاهش تنش‌ها تمرکز داشته باشد. این سناریو با توجه به محدودیت زمانی آتش‌بس و نیاز طرفین به یک دستاورد سریع، محتمل به نظر می‌رسد. سناریوی دوم، حرکت به‌سوی یک توافق جامع‌تر است که ابعاد مختلفی از جمله مسائل هسته‌ای، اقتصادی و امنیتی را در بر گیرد. تحقق این سناریو نیازمند زمان بیشتر و سطح بالاتری از اعتمادسازی است، اما در صورت موفقیت، می‌تواند به بازتعریف روابط و حتی نظم منطقه‌ای منجر شود. سناریوی سوم، عدم دستیابی به توافق و بازگشت به شرایط تنش است. این سناریو در صورتی محتمل خواهد بود که اختلافات اساسی بر سر موضوعات کلیدی حل‌نشده باقی بماند یا یکی از طرفین به این نتیجه برسد که هزینه‌های توافق بیش از منافع آن است.

در همین راستا دنیس سیترونوویچ، رئیس سابق میز ایران در اطلاعات نظامی ارتش اسرائیل نیز ارزیابی کرده است ایران مذاکرات جاری را با سطح بالایی از جدیت دنبال می‌کند و آن را صرفا یک روند دیپلماتیک برای کاهش تنش نمی‌داند، بلکه به عنوان سکویی راهبردی برای پیشبرد اصول کلان خود به آن نگاه می‌کند. به گفته او، این مذاکرات از منظر تهران فرصتی برای شکل‌دهی به یک توافق گسترده‌تر است که علاوه بر برخی محدودیت‌ها، می‌تواند شامل دستاوردهای اقتصادی قابل توجه نیز باشد. او تأکید می‌کند ایران این گفت‌وگوها را نه برای پایان فوری خصومت‌ها، بلکه برای تثبیت یک واقعیت استراتژیک جدید می‌بیند؛ واقعیتی که بر پایه دستاوردهای میدانی در جریان درگیری‌های اخیر شکل گرفته است. به اعتقاد سیترونوویچ، هم‌زمانی این دستاوردها با تمایل فعلی آمریکا به توافق، یک «پنجره فرصت» کم‌نظیر ایجاد کرده که می‌تواند جایگاه منطقه‌ای ایران را تقویت کرده و زمینه‌ساز کسب امتیازات اقتصادی مهم شود. در سایه چنین برداشتی، بدون شک نقش متغیرهای خارجی نیز قابل توجه است. تحولات میدانی در منطقه، مواضع سایر بازیگران و حتی تحولات داخلی در دو کشور می‌تواند بر روند مذاکرات تأثیرگذار باشد. با این حال، آنچه مسلم است این است که مذاکرات کنونی، صرف‌نظر از نتیجه آن، تأثیرات مهمی بر معادلات منطقه‌ای خواهد داشت. حتی در صورت عدم دستیابی به توافق، تجربه این سطح از گفت‌وگو می‌تواند زمینه‌ساز تحولات بعدی باشد. ضمن آنکه باید متذکر شد مذاکرات اسلام‌آباد در نقطه‌ای حساس از تاریخ معاصر قرار دارد؛ نقطه‌ای که می‌تواند مسیر آینده را به‌طور قابل توجهی تغییر دهد. اینکه این مسیر به کدام سمت خواهد رفت، به تصمیمات روزها و حتی ساعات پیش‌رو بستگی دارد؛ تصمیماتی که نه‌تنها برای ایران و آمریکا، بلکه برای کل منطقه اهمیت حیاتی خواهد داشت.

روایت یک نقطه عطف؛ چرا تنوع رسانه‌ای نادیده گرفته شد؟

در کنار اهمیت و حساسیت بی‌سابقه مذاکرات اسلام‌آباد، نحوه چینش هیئت رسانه‌ای همراه با تیم ایرانی نیز موضوعی است که نمی‌توان از کنار آن به‌سادگی عبور کرد. بر اساس اطلاعات و اسامی منتشرشده، حدود ۴۰ نفر به عنوان هیئت رسانه‌ای در این سفر حضور دارند؛ اما ترکیب این جمع بی‌شک از تنوع لازم برخوردار نیست و عمدتا به یک طیف مشخص سیاسی محدود شده است. این در حالی است که با توجه به ماهیت تاریخی، پیچیده و سرنوشت‌ساز این مذاکرات، انتظار می‌رفت از طیف گسترده‌تری از رسانه‌ها با سلایق و رویکردهای مختلف دعوت به عمل آید تا روایت این رویداد مهم، جامع‌تر، متوازن‌تر و مورد اعتمادتر برای افکار عمومی شکل گیرد.

بدیهی است که در چنین بزنگاه‌هایی، تنوع رسانه‌ای نه‌تنها تهدید محسوب نمی‌شود، بلکه می‌تواند به تقویت انسجام ملی، افزایش سرمایه اجتماعی و ارتقای اعتبار روایت رسمی کشور کمک کند. محدودشدن این فضا به یک نگاه خاص سیاسی و رسانه‌ای، ولو با نیت مدیریت پیام یا با هر توجیه و دلیل دیگری فقط به تضعیف مرجعیت خبری و کاهش اقناع‌پذیری جامعه منجر خواهد شد.

در عین حال، روزنامه شرق با اتکا و پایبندی به مشی حرفه‌ای و سیاست رسانه‌ای خود و با توجه به ملاحظات اعلامی نهادهای مسئول از جمله شورای عالی امنیت ملی، همواره در چارچوب منافع و امنیت ملی از هرگونه گفت‌وگو و مذاکره به‌ویژه مذاکرات حساس و سرنوشت‌ساز اسلام‌آباد در مسیر کاهش تنش، جلوگیری از جنگ دوباره و تثبیت ثبات و آرامش در ایران حمایت و این روند را گامی مهم و قابل توجه و در عین حال قابل دفاع و حمایت ارزیابی می‌کند. با این‌همه، چنین پشتیبانی از مذاکرات به‌هیچ‌وجه به معنای چشم‌پوشی از نقدهای حرفه‌ای و مسئولانه رسانه‌ای نیست. طرح نقد نسبت به ترکیب هیئت رسانه‌ای همراه نیز دقیقا در همین راستا قابل فهم است؛ نقدی که نه از سر مطالبه‌گری صنفی یا درخواست برای حضور یک رسانه خاص، بلکه از منظر ضرورت رعایت تنوع، تکثر و بازتاب واقعی‌تر فضای رسانه‌ای کشور مطرح می‌شود.

بدیهی است که در مواجهه با رویدادی کم‌سابقه مانند مذاکرات اسلام‌آباد با پیامدهایی گسترده و ماندگار در عرصه‌های مختلف، حضور نمایندگانی از طیف‌های گوناگون رسانه‌ای می‌توانست به روایت جامع‌تر، دقیق‌تر و قابل اتکاتر این مقطع تاریخی یاری رساند. مقطعی که ب